

Nasze środowisko

Dodatek do miesięcznika „Ziemia Parczewska” poświęcony sprawom ekologii

nr 1/2004

Ukazuje się przy wsparciu finansowym Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie

Projekt ekologiczny „Zielona Dwójka” Szkoła Podstawowa nr 2 w Parczewie realizowała w 2003 r. Jego głównym celem było rozbudzenie świadomości ekologicznej wśród uczniów i mieszkańców miasta oraz kształtowanie odpowiedzialności za stan przyrody w najbliższym otoczeniu. W działania proekologiczne została zaangażowana cała społeczność szkolna (nauczyciele i uczniowie), a także rodzice.

W ekologicznym projekcie edukacyjnym wyeksponowano treści dotyczące gospodarki odpadami w naszym mieście. Przy wyborze tego zadania wzięto pod uwagę stan wiedzy mieszkańców miasta oraz uczniów na temat odpadów, a szczególnie ich segregacji (ankieta diagnozująca). Naszym zamierzeniem było również przygotowanie społeczności lokalnej do właściwego korzystania z pojemników przeznaczonych do segregacji odpadów.

Drugim zakresem działań było utworzenie ścieżki dydaktycznej w najbliższym otoczeniu szkoły. Realizacja projektu opierała się na możliwości poszukiwania i odkrywania wiedzy poprzez bezpośredni kontakt z przyrodą na wycieczkach, planowanych obserwacjach, wywiadach i praktycznych działaniach. W trakcie realizacji projektu odbyły się wycieczki: na wysypisko śmieci, do Zakładu Usług Komunalnych i do Ogrodu Botanicznego w Lublinie.

Lokalne wycieczki dostarczyły uczniom wiadomości z zakresu gospodarki odpadami w naszym mieście. Były one również świetną okazją do kształcenia umiejętności językowych dotyczących przeprowadzania wywiadu. Nieocenione korzyści uczniom przyniosło poznanie wzorcowej ścieżki dydaktycznej lubelskiego Ogrodu Botanicznego. Poznali oni nie tylko piękno własnego regionu oraz bogactwo świata roślin, ale zostali zainspirowani do zbudowania namiastki ogrodu na terenie swojej szkoły. Ponadto chętniej i częściej sięgają po klucze i atlasy do oznaczania roślin. Mają świadomość znaczenia ogrodu botanicznego dla poszerzenia swoich wiadomości z zakresu systematyki roślin.

Inną metodą zastosowaną w realizacji projektu były zwiady terenowe. Efektem

ich było odszukanie dzikich wysypisk śmieci oraz rejestracja punktów skupu surowców wtórnych w naszym mieście. Zwiady wymagały od uczniów kreatywności, umiejętności posługiwania się planem i mapą oraz samodzielnego pogłębiania i zdobywania wiedzy z różnorodnych źródeł.

Ponadto wymagały rzetelnego opracowania wyników zebranych informacji i materiałów, a także samodzielnego wykonania albumów i map.

W celu zaktywizowania dzieci do praktycznych działań na rzecz przyrody oraz rozwijania ich umiejętności prezentowania swoich prac, a w szczególności wskazania sposobów wykorzystania odpadów, zorganizowano atrakcyjną wystawę pod tytułem „Coś z niczego”. W przedsięwzięcie to zaangażowała się duża grupa uczniów z różnych poziomów nauczania oraz wielu nauczycieli. Wśród eksponatów znalazły się takie jak: biżuteria wykonana z kapsli, „bezpieczna armata” z tektury „niejadowity wąż” z

„Zielona Dwójka” w SP nr 2 w Parczewie

plastikowych butelek, krokodyl z papieru. Wystawa stała się atrakcją nie tylko dla dzieci naszej szkoły, lecz także dla uczniów innych szkół i zaproszonych gości. Najważniejszym jest fakt, że spełniła postawione przed nią oczekiwania. Zmobilizowała wielu uczniów do ponownego wykorzystania surowców wtórnych oraz ukazała ich inwencje twórcze oraz zdolności plastyczne.

Największym zainteresowaniem wśród młodzieży cieszyły się konkursy. Każdy ich uczestnik mógł wykazać się swoją działalnością na rzecz środowiska przyrodniczego. Zachętą do wzięcia udziału były nie tylko przekonywujące słowa nauczyciela, ale cenne nagrody.

Do udziału w konkursach zachęcały propagowane na gazetkach ściennych informacje ekologiczne oraz sukcesy innych uczniów. Dzięki takim formom realizacji projektu mogły zaistnieć dzieci mniej zdolne.

W ramach projektu odbyły się następujące konkursy: „Reklama o koniecz-

ności segregowania śmieci”, konkurs na zbiórkę surowców wtórnych „Złota Puszka”, konkurs plastyczny „Zielona Szkoła” i konkurs „Eko klasa”.

Konkursy posłużyły rozwijaniu różnorodnych form aktywności dzieci. Zaangażowały one nie tylko społeczność uczniowską, ale pośrednio również rodziców, którzy pomagali w zbiórce i transporcie makulatury i aluminium.

Niektóre z nich na stałe wejdą do tradycji naszej szkoły np. „Złota Puszka” czy „Eko Klasa”.

Głównym źródłem informacji ekologicznych były gazetki ścienne. Systematycznie wykonywane, co miesiąc, uwzględniały treści zawarte

w projekcie. Tematem ich były m.in. „Odpady i ich rodzaje”, „Segregacja śmieci”, „Żyj z przyrodą w zgodzie” itp. Na gazetkach umieszczano też dokumentację fotograficzną projektu taką jak: „Dzikie wysypiska śmieci na terenie miasta i okolic”, „Punkty skupu surowców wtórnych”, „Rośliny wokół szkoły”, „Marsz ekologiczny”.

Były one również punktem przedstawiania regulaminów nowych konkursów, prezentowania wyników i sukcesów uczniów oraz klas w nich uczestniczących.

Gazetki odegrały rolę nie tylko kształcącą i wychowawczą, lecz były okazją do ujawniania różnych talentów. Ważną rolę w przekazywaniu informacji odegrała redakcja szkolnej gazetki „Wykrzyknik”, która kilkakrotnie publikowała artykuły na temat wydarzeń związanych z realizacją projektu „Zielona Dwójka”

Kształtowanie osobowości ekologicznej odbywa się też dzięki bezpośredniemu zaangażowaniu się w prace na rzecz środowiska przyrodniczego. Dlatego w projekcie uwzględniono możliwość praktycznego działania na rzecz przyrody. Wszystkie klasy naszej szkoły wzięły aktywny udział w akcji „Sprzątania Świata” i pracach porządkowych otoczenia szkoły.

Ogromne wrażenie na społeczności lokalnej wywarł Marsz Ekologiczny zorganizowany na terenie pobliskiego osiedla mieszkaniowego w dniu 4 października. Uczniowie barwnymi przebrańkami, ekologicznymi transparentami, zwracali uwagę mieszkańców miasta na koniecz-

ciąg dalszy na stronie II

ciąg dalszy ze strony I

ność segregacji śmieci. Podczas marszu roznoszono ulotki ekologiczne, a dźwięk instrumentów wykonanych z surowców wtórnych informował o ważności podjętej akcji.

Ważną rolę wychowawczą i kształcącą odegrały również bardzo uroczyste obchody Dnia Ziemi.

Zaangażowana duża grupa uczniów i nauczycieli przygotowała:

- inscenizację dla klas IV-VI pt. „Ziemię mamy tylko jedną”,
- turniej wiedzy ekologicznej dla klas III „I ty zostań przyjacielem przyrody”,
- inscenizację dla klas I-III - „Ziemia kula olbrzymia”,
- teatrzyk ekologiczny „Kłopoty leśnego krasnala”,
- inscenizację dla klas 0- „Pośpieszmy na ratunek Ziemi”,

Bardzo ważnym obszarem działań realizowanym w ramach projektu „Zielona Dwójka” było przygotowanie ścieżki dydaktycznej. Na wstępie dokonano inwentaryzacji drzew i krzewów rosnących w otoczeniu szkoły oraz przygotowano wstępny projekt zagospodarowania terenu. Wiosną rozpoczęto prace ziemne i porządkowe, w które zaangażowali się głównie rodzice. Przekopano zniszczony trawnik, usunięto stare korzenie i chore krzewy. W tym miejscu posiano świeżą trawę. Nowe gatunki roślin sadzono od wiosny do jesieni.

Do najbardziej atrakcyjnych elementów ścieżki należą: „aleja różana”, z ponad 20. gatunkami róż oraz kącik roślin wrzosiowych z wielobarwnymi rodendronami, azaliami i wrzosami. Przed wejściem do szkoły posadzono dwa klony pieńne. Wśród nowo zakupionych gatunków roślin dominują liściaste. Przy drzewach i krzewach ustawiono tabliczki z ich nazwą gatunkową (polską i łacińską). Obecnie wokół szkoły rośnie 60 gatunków drzew i krzewów (w tym 49 gatunków to drzewa i krzewy liściaste). Przy wjeździe na teren szkolny ustawiono tablicę informacyjną na temat roślin znajdujących się wokół budynku.

Dużym problemem jest dewastacja zieleni przez starszą młodzież nie uczęszczającą już do naszej szkoły, ze względu na bliskość osiedla mieszkaniowego. Ostatnio dostrzeżono jednak pozytywne zmiany. Mamy nadzieję, że w przyszłym roku pojawią się nowe elementy ścieżki.

Ścieżka dydaktyczna jest wykorzystywana do prowadzenia zajęć w terenie głównie przez nauczycieli nauczania zintegrowanego i nauczycieli przyrody. Cieszy fakt że uczniowie interesują się nazwami gatunkowymi roślin umieszczonymi na tabliczkach. Chętniej też uczestniczą w pracach porządkowych na terenie ścieżki, co w konsekwencji prowadzi do rozwijania w nich szacunku do otaczającej przyrody.

Podczas trwania projektu wykonano dokumentację fotograficzną oraz założono kronikę, która rejestruje wszelkie działania ekologiczne prowadzone w naszej szkole.

Ponadto w trakcie realizacji projektu „Zielona Dwójka” narodziły się nowe pomysły i nowe działania, które wzbogaciły już opracowany program. Należą do nich: konkurs literacki pt. „Czyste środowisko”, konkurs przyrodniczy- „Mały opiekun i znawca przyrody”.

Podsumowaniem projektu będzie sesja naukowa, która odbędzie się w grudniu. Prezentacja projektu będzie polegała na ekspozycji prac uczniów, przedstawienia analizy ankiet na temat wykorzystania ścieżki dydaktycznej i segregacji śmieci w naszym mieście, ekspozycji zdjęć z realizacji projektu, wystąpienia seminaryjnych uczniów. Całość uroczystości zakończy apel pt. „Śmieciowy problem”.

Koordynatorzy projektu:

*Wicedyrektor szkoły Marianna Soproniuk
Nauczyciel przyrody Marzena Czechowska*

**Szkoła Podstawowa Nr 1 w Parczewie
ul. 11 Listopada 90**

Powiatowy Turniej Szkolny pod hasłem Zdrowo i antypapierosowo

REGULAMIN

I. Cel konkursu:

Celem konkursu jest dostarczenie uczniom wiedzy na temat szkodliwości palenia tytoniu, rozpoznawanie zagrożeń płynących ze strony nikotyny oraz unikanie ich, przeciwstawianie się niepożądanym naciskom z zewnątrz, kształtowanie umiejętności dbania o własne zdrowie oraz znajomość w życiu zasad racjonalnego żywienia.

II. Organizatorzy:

Szkoła Podstawowa nr 1 w Parczewie

III. Uczestnicy:

W konkursie mogą wziąć udział uczniowie klas V szkół podstawowych powiatu parczewskiego. Uczestnicy występują w trzyosobowych drużynach. Każda szkoła typuje jedną drużynę.

IV. Zasady uczestnictwa

- Temat przewodni turnieju brzmi „Zdrowie a papierosy” i dotyczy zdrowego stylu życia oraz wiedzy o papierosach i ich szkodliwym wpływie na organizm. Zagadnienia konkursowe koncentrować się będą wokół tego tematu.
- Warunkiem uczestnictwa w turnieju jest przygotowanie i zaprezentowanie wierszyka, skeczu lub piosenki na temat szkodliwości palenia. W programie zadań konkursowych: zabawy, testy sprawnościowe, gry dydaktyczne typu krzyżówki, rebusy oraz quiz wiedzy: zadania logiczne i pytania otwarte.
- Nazwiska uczestników konkursu należy dostarczyć do organizatorów najpóźniej do 23 stycznia 2004 roku.
- Organizatorzy przewidują konkurs towarzyszący na pracę plastyczną, tematycznie związaną z hasłem przewodnim, wykonaną dowolną techniką w formacie nie większym niż A2. Prosimy o nadsyłanie prac w terminie do 13 lutego 2004 roku na adres szkoły z dopiskiem „Zdrowo i Antypapierosowo”.

V. Termin konkursu

Konkurs odbędzie się 9 marca o godz. 10⁰⁰ w Sali Konferencyjnej Urzędu Miejskiego.

VI. Kryteria oceny

O wyłonieniu zwycięzców turnieju decyduje jury - Komisja Konkursowa powołana przez dyrektora szkoły. Kryteriami oceny prac plastycznych będzie treść korespondująca z tytułem konkursu oraz oryginalność pomysłu i wykonania.

VII. Nagrody

Komisja konkursowa wyłoni trzy zwycięskie drużyny. Najlepsza praca plastyczna zostanie wyróżniona i nagrodzona.

Serdecznie zapraszamy do udziału w konkursie i życzymy udanej zabawy. Kontakt telefoniczny (83) 355 12 39

*Organizator: Anna Lipska
nauczyciel przyrody SP 1 w Parczewie*

Roztoczański Park Narodowy powołany 10 maja 1974, pow. 8842 ha, w tym pod ochroną ściśłą 806 ha. Roztocze to zielona kraina, ciągnąca się wąskim pasem od Kraśnika do Lwowa. Jest ona wyjątkowa pod każdym względem. Tu przyroda łączy się z różnorodnymi, bogatymi zabytkami, tworząc niepowtarzalny, pełen harmonii krajobraz, jakiego nie spotka się już nie tylko w Polsce, ale i w Europie. Roztocze to pasmo niewysokich, zielonych wzgórz, stanowiących dział wodny między dorzeczem Dniestru i Wisły. Proawdopodobnie od tego „roztaczania” wód pochodzi nazwa regionu. Kraina ta jest bogata w liczne źródła, niektóre o charakterze leczniczym. Przecinają ją rzeki, które w odpornych na działanie wody skalach utworzyły progi skalne, nazywane „szypotami” czy „szumami”. Roztocze stanowi pogranicze nie tylko geograficzno-przyrodnicze, ale również granicę przenikania się wpływów kulturowych Wschodu i Zachodu. Większa część Roztocza pokryta jest obszarami chronionymi różnej rangi. Obszary te tworzą jednolitą, zwarty system, którego centralną częścią po stronie polskiej jest Roztoczański Park Narodowy, po ukraińskiej zaś niedawno utworzony Jaworowski Park Narodowy.

Roztoczańskie wzgórza porastają w większości lasy jodłowo-bukowe, obniżenia zaś wypełniają bory sosnowe. Najcenniejsze kompleksy leśne objęte są ochroną i stanowią 93 % powierzchni Parku. Las jest szczególnym elementem środowiska. Nie sposób przecenić jego dobroczynnego wpływu na klimat, wody, glebę i krajobraz.

Cele Roztoczańskiego Parku Narodowego dotyczą poznania i zachowania w całości ekosystemów przyrodniczych oraz odtworzenia zniekształconych i znikłych ogniw rodzimej przyrody, dążenia do wzmocnienia roli Parku przez uznanie go za rezerwat biosfery w międzynarodowym systemie obszarów chronionych.

Celem Parku jest również utrzymanie lub przywrócenie wysokich walorów kulturowych i krajobrazowych, tworzenie podstaw do kontynuacji tradycji, udostępnienie do nauki, edukacji i turystyki.

Obcowanie z przyrodą w Parku, z jego ciszą i pięknem, wędrowki szlakami i ścieżkami pozwalają na odkrywanie bogactw życia, skłaniają do refleksji i uczą szacunku do natury.

ŚWIAT ROŚLIN

Urozmaicona rzeźba, zróżnicowane stosunki wodne, glebowo-siedliskowe i mikroklimatyczne wykształciły niezwykle różnorodność roślinności na tak niewielkim obszarze, jakim jest Roztoczański Park Narodowy. Szczególną uwagę zwracają wspaniałe lasy, stanowiące 93% po-

wierzchni Parku. Odnznaczają się one charakterem zbliżonym do naturalnego i bez wątplenia stanowią największą wartość tutejszej przyrody.

Rozmieszczenie szaty roślinnej Parku cechuje dość regularna strefowość. Poruszając się od terenów najniżej położonych, poprzez zbocza ku wierzchowinom obserwujemy pewną prawidłowość w występowaniu zbiorowisk leśnych.

W obniżeniach dolin rzecznych i strumieni leśnych występują łęgi jesionowo-olszowe i olsy, które zwykle graniczą ze zbiorowiskami bagiennymi lub łąkowymi, niekiedy niekiedy borem sosnowym. Warstwę drzew tworzy zazwyczaj odrosłowa olsza czarna z domieszką świerka, niekiedy sosny, brzozy i jodły. W warstwie krzewów najczęściej występują: świerk, olsza, kruszyna, czeremcha i jarzębina. Bogate jest również runo. W olsie zanotowano prawie 150 gatunków roślin. Tworzące się oczka wodne pokrywa gęsta rześa wodna, a w zagłębieniach między wydmami możemy spotkać fragmenty torfowisk, otoczonych borem bagiennym i wilgotnym. Największy kompleks torfowisk wysokich przejściowych zlokalizowany jest w naj-

bardziej na południe wysuniętej części Parku. Porasta je rzadki, karłowaty las sosnowy. Większość drzew nie przekracza 6 m wysokości i kilkunastu centymetrów średnicy. Wierzchnią warstwę gleby pokrywa gruba warstwa torfu. Kępkowo-dolinkowa struktura powierzchni torfowisk wykształciła się dość niewyraźnie. Wiosną i jesienią dolinki międzykępkowe są zalwane w wyniku podniesienia się poziomu wód gruntowych. Latem w okresach suszy poziom wód wyraźnie się obniża i uzależnione od opadów atmosferycznych torfowiska przesuszają. Może to powodować murszenie torfu i jego przyspieszoną mineralizację. Nie wielkie kępki widoczne są najlepiej podstaw sosen. Porastają je głównie mchy i zimozielone krzewinki, natomiast dolinkach dominują torfowce z rodzaju Sphagnum. W runie występują również: rosiczka okrągłolistna i pośrednia, żurawina, przygielka biała, bagnica torfowa, welnianka pochwowata, bagno zwyczajne, borówka bagienna. W dolinach na wydmach dominują bory sosnowe, które zajmują 20% powierzchni leśnej Parku. W runie dominuje: borówka czarna, borówka brusznica, mchy i porosty m.in. chorobotki i płucnica islandzka oraz

paprocie. Na skłonach wzniesień bory sosnowe przechodzą stopniowo w bory jodłowe, a w górnych szczytowych partiach w buczynę karpacką. Wśród nich stałym elementem są: szczawik zajęczy, konwalijka dwulistna, wślak jałowcowaty, mchy: płonnik strojny i rokitnik pospolity. W buczynie karpackiej wczesną wiosną roślinność rozwija się bujnie tworząc duże łany, np.: żywiec gruczołowaty i cebulkowaty, kokorycz pusta, wilczomlecz migdałolistny, przetacznik górski, kopytnik pospolity, mrzanka wonna.

Do równie ciekawych zespołów leśnych należą grąd i dąbrowa świetlista. Największe fragmenty grądu lipowo-grabowego występują w obwodach ochronnych Madziarki i Jarugi. Dominują w nim różnowiekowe drzewostany lipowo-grabowe z udziałem buka i jodły, rzadziej sosny, dębu, klonu i jaworu. Dość liczne są wiekowe przestoje lip, o imponujących rozmiarach i kształtach. W zależności od naświetlenia dna lasu mniej lub bardziej rozwija się runo, w którym obserwujemy m.in. turzycę orzęsioną, gwiazdnicę wielokwiatową, przytulinę Schultesa, przylaszczkę pospolitą, dąbrówkę rozłogową, kopytnik pospolity i mrzankę wonną.

Od niedawna, po kolejnym powiększeniu Parku w skład weszły duże fragmenty dąbrowy świetlistej, w skład której, wchodzi dąb szypułkowy, sosna i dąb bezszypułkowy. Sporadycznie można spotkać jodłę i buka, a niższą warstwę stanowią: grab, osika i buk. Duży udział mają tu gatunki światło- i wapieniolubne, jak miódunka miękkowłosa, dzwonek brzoskwiniolistny, obuwnik pospolity, buławnik wielokwiatowy, pluskwica zwyczajna, pierwiosnka wyniosła i lekarska oraz inna roślinność wodna i synantropijna.

Występują również porosty - około 300 gatunkach i mszaki - około 195 gatunkach m.in. brodaczkki, chrobotki, płucnica islandzka i modra, miscznica pylasta i kędzierzawa, włośotka kędzierzawa i ciemniejsza, odnożyca mączasta, mąklik otrębiasty, granicznik płucnik, żórawiec, dwurzędek, skrzydlik, myszeniec, gładyszek, widłoząb prosty, raket nitkowaty.

Ponadto występują inne rośliny takie jak: rośliny górskie: czosnek niedźwiedzi i siatkowaty, today dzióbata, żywiec gruczołowaty, groszek wschodniokarpacki, kokoryczka okółkowa, paprotnika sudecka, paprotnik kolczyty i Baruna, starzec Fucha i gajowy, lepieźnik biały, przetacznik górski i wilczomlecz migdałolistny.

W Parku występują gatunki rzadkie i chronione jest ich łącznie 110 w tym: 45 gatunków objętych ochroną, a 65 są to rzadkie gatunki roślin.

ciąg dalszy w następnym numerze

W ROZTOCZAŃSKIM PARKU NARODOWYM (I)

WSKAZÓWKI PZŁ NA STYCZEŃ

Styczeń może być bardzo trudnym miesiącem dla zwierzyny. Pokrywa śnieżna (nieдоступność żeru), kłusownictwo, a także konieczność ochrony zwierzyny przed drapieżnikami, nakładają na koła łowieckie wiele ważnych obowiązków.

Pomijając akademickie dyskusje o jego słuszności, należy w styczniu prowadzić dokarmianie zwierzyny. Na terenach polnych zającom wystarcza obcinanie gałęzi ze śródpolnych grusz, osik lub wierzb. Natomiast kuraki powinny być dokarmiane w budkach lub podsypach, z takim wyliczeniem, aby w trakcie zimy schudły, bo otluszczone na wiosnę nie zniosą jaj.

Dokarmiając zwierzynę w lesie, należy pamiętać, że podstawowym rodzajem karmy dla zwierzyny płowej jest karma soczysta, a dla dzików treściwa. Wykładając karmę (niekoniecznie w paśnikach), należy brać pod uwagę przestrzenne rozmieszczenie zwierzyny w obwodzie.

Najważniejszym jednak obowiązkiem kół łowieckich w styczniu jest ochrona zwierzyny. Pod koniec stycznia rozpoczynają się parkoty zajęcy. Zwierzyna osłabiona zimą jest szczególnie narażona na ataki ze strony drapieżników i szkodników łowieckich. Często podchodzi pod zabudowania wiejskie. Z tego powodu należy zapewnić jej maksymalne bezpieczeństwo. Szczególną uwagę należy zwrócić na wążające się w naszych łowiskach psy i koty. Obowiązująca

od 2002 roku ustawa o ochronie zwierząt dopuszcza ich odstrzał. Ale powinien on być wykonywany z wielką rozwagą, aby nie dopuszczać do zadrażnień z ludnością. Należy sobie zdawać sprawę, że każde niewłaściwe zachowanie się myśliwego czy też strażnika łowieckiego, zostanie natychmiast wykorzystane przez przeciwników łowiectwa w środkach masowego przekazu.

Rozpoczynająca się cieczkę lisów należy wykorzystać polując z zasiadki przy norach, stogach i przepustach. Dobre efekty dają również polowania z norowcami. Gruba pokrywa śniegu, a szczególnie, gdy po odwilżach występuje oblaszczka, znacznie utrudnia a czasem wręcz uniemożliwia dostęp do żeru kuropatwom. Należy wówczas przystąpić do odśnieżania ozimów w miejscach bytowania stadek. Wystarczy odśnieżenie 1 m² na stadko, aby przetrwało ono przez tydzień.

Występowanie pokrywy śnieżnej powinniśmy wykorzystać do odłowu kuropatw. Odłowione kuropatwy należy przetrzymywać w odpowiednich warunkach, zabezpieczone przed dostępem drapieżników i szkodników, aż do czasu ustąpienia niekorzystnych warunków. Kuropatwy najlepiej jest wypuszczać całymi stadkami, (tak jak były odławiane), do innych dzierżawionych przez koło obwodów, lub w inne miejsca niż były złapane. Spowoduje to tzw. odświeżanie krwi. Efekty takich przesiedleń widoczne będą już tego samego roku w końcu lata.

„Życie naszych rodaków przed laty”

Opracowano na podstawie publikacji: Wł. Łoziński: „Życie polskie w dawnych czasach” Kraków 1969, Wyd. Literackie.

Nasze wyobrażenia o życiu przodków są niezbyt precyzyjne. Jak żyli, jak chodzili ubrani, co jedli Polacy przed wiekami? – to pytanie wciąż nurtuje wielu z nas.

Ubiór naszych przodków zależał od statusu społecznego i zamożności. Jednak większość rodaków ubierała się dość podobnie. Strój męski składał się z koszuli, spodni i wierzchniej bluzy z wycięciem przy szyi, co umożliwiało nakładanie jej przez głowę. Jako odzież wierzchniej używano kożuchów lub płaszczy z sukna o kroju peleryny. Kobiety nosiły koszulę – rubaszka i suknię wierzchnią z długimi kimonowymi rękawami. W porach chłodnych okrywały się wzorzystymi chustami. Znano też jakby pończochy wyrabiane szydełkiem lub szyte z płótna. Ulubionymi kolorami Polaków były czerwień, zieleń, błękit i fiolet. Bogatsi nosili szaty z drogich zagranicznych tkanin.

Mężczyźni okrywali głowy czapami z futra lub kapeluszami z wełny. Mężatka zakrywała głowę białą, lnianą chustką zwaną zawojem, a włosy miała upięte. Panna miała włosy splecione w warkocze lub rozpuszczone, przytrzymane nad czołem tzw. czółkiem z tkaniny lub skóry.

Najuboższa ludność chodziła latem boso, a zimą w łapciach z kory i łyka. Zamożniejsi nosili obuwie z kolorowej skóry, często ozdobionej haftem.

Już w X wieku wypiekano chleb żytni, razowy lub biały, a także pieczywo obrzędowe, tzw. kołaczki i korowaje, uświetniające stół w czasie różnych świąt i uroczystości rodzinnych. Spożywano sporo kaszy z prosa oraz jęczmienia gotowanej z wodą na gęstą breję. Dużych ilości białka dostarczały ziarna grochu, bobu i soczewicy. Spożywano też ogórki, tak surowe, jak i kiszone.

Już w XI wieku jedną z najbardziej rozpowszechnionych jarzyn stała się kapusta. Sól, o którą było trudno, zastępowano – zwłaszcza na wsi – niektórymi roślinami bogatymi w sole mineralne.

Spożywano stosunkowo dużo mięsa, które stanowiło od stopnia zamożności od 1/4 do 1/3 całkowitego pożywienia. Najbardziej popularnym mięsem była wieprzowina, wołowiny jadano znacznie mniej. Dzikizna nie stanowiła istotnej pozycji w jadłospisie ogółu ludności. W owych czasach polowanie na grubego zwierzyna stanowiły wyłączny przywilej panującego i nielicznych grup możnych. Mięso spożywano gotowane w wodzie lub smażone, albo pieczone na rożnie.

Spożywano też galarety i polewki z kości zwierzęcych. Za przysmak ucho-

dził szpik kostny. Znano różne sposoby przyrządzania ryb, jak solenie, wędzenie i suszenie. Ryby świeże smażyono na oleju lnianym lub konopnym. Spożycie ryb wzrosło znacznie po wprowadzeniu chrześcijaństwa, w związku z wymogiem częstych postów, około 150 dni w roku. Kary za łamanie postu za Bolesława Chrobrego były bardzo surowe – publicznie wybijano zęby.

Mleka pito niewiele, spożywano za to sporo sera. Jako podstawowy napój służyły różne gatunki piwa oraz kwas chlebowy. Miód pitny pojawiał się głównie na stołach możnych, a wino weszło w szersze użycie dopiero po wprowadzeniu chrześcijaństwa.

Łóżek indywidualnych nie było nawet w siedzibach władców. Spano na szerokich pryczach lub ławach przykrytych skórą. Dzieci jedynie w obawie przed uduszeniem umieszczano na noc w wiklinowych kołyskach.

Utrzymywanie higieny osobistej było trudne, sytuację ratował zwyczaj korzystania z łaźni parowych.

W czasie wolnym od pracy ulubioną rozrywką była muzyka wykonywana na cytrach, gęślach, drewnianych trąbach i trąbkach z rogów zwierzęcych. Grano również w kości, szachy i warcaby.

Warunki życia i obyczaje naszych rodaków ulegały zmianie na przestrzeni wieków.

Lechosław Płowaś